

Nr 681

Av herr Heckscher m. fl., om höjning av ortsavdragen vid beskattningen, m. m.

(Lika lydande med motion nr 571 i Första kammaren)

Att makar med barn har högre levnadskostnader än barnlösa makar är obestridligt, likaså att makar med flera barn har högre levnadskostnader än makar med få barn. Skillnaden utjämnas i någon mån genom barnbidragen men blir inte på långt när eliminerad. På grund härav har makar med barn lägre skatteförmåga än barnlösa makar och makar med många barn lägre skatteförmåga än makar med få barn.

En faktisk minskning av skatteförmågan uppkommer givetvis varje gång en skattskyldig åsamkar sig speciella kostnader, t. ex. genom att skaffa sig bil eller annan utgiftskrävande artikel, genom att företaga omfattande resor eller dylikt. Sådana utgifter får sägas vara den skattskyldiges ensak, så länge utgifterna ej har samband med den skattskyldiges förvärvsverksamhet. De bör sålunda ej få påverka hans inkomstbeskattning.

Annorlunda förhåller det sig med de elementära, ofrånkomliga levnadskostnaderna. Den del av en persons inkomster som åtgår för dessa saknar varje skattekraft. Av denna anledning medges ortsavdrag vid beskattningen. Därvid beaktar man också i vissa fall den skillnad i skatteförmågan som har sin grund i olikheter i levnadskostnaderna. Sålunda är ortsavdragen för ensamstående blott hälften av ortsavdraget för makar. Även den fördyring som sammanhänger med förekomst av minderåriga barn beaktas i en del fall, nämligen vid bestämmande av ortsavdrag för ensam förälder samt vid utmätande av förvärvsavdrag för gift moder och ensam förälder. Den skillnad i skatteförmåga som sålunda beaktas är icke av annan art än den vi ovan berört för äkta makar med barn. En konsekvens härav bör vara att — vid i övrigt lika skatteförmåga — gifta personer med ett barn får lägre skatt än barnlösa makar, gifta med två barn lägre skatt än makar med ett barn osv. Det lämpligaste sättet att åstadkomma denna skattedifferentiering är att införa barnavdrag. Vi finner detta vara en ovillkorlig förutsättning för att skatterättvisa för makar med barn skall kunna åvägbringas.

Frånvaron av barnavdrag innebär att skatt uttages på inkomst som inte har skattekraft och som därför skattemässigt sett är att betrakta som

obefintlig. Att såsom nu för en viss grupp medborgare beskatta fiktiv inkomst innebär att samhället lägger särskilda bördor på dessa och sålunda inte repartiserar de gemensamma samhällsutgifterna efter likformiga grunder. Orättvisan är så mycket större som den på barnfamiljerna uppkomma obehöriga skattebelastningen blir större, ju fler barn som finns i familjen. Merbelastningen på grund av frånvaro av barnavdrag drabbar vidare de lägre inkomsttagarna inom varje familjestorlek hårdare än de mer välsituerade. I en vid 1963 års riksdag väckt motion (II: 434) har detta belysts i särskilda tabeller. Vi hänvisar till dessa och vill blott erinra om att de redovisade skillnaderna är mycket betydande, särskilt för flerbarnsfamiljerna.

Införandet av barnavdrag, sett som isolerad företeelse, skulle innebära en omfördelning av skatt från barnfamiljer till andra skattskyldiga, varvid skatteökningen för icke-barnfamiljer (och juridiska personer) bleve större ju högre inkomsten vore. Men även inom gruppen barnfamiljer skulle en förskjutning inträda, varigenom — i de allra högsta inkomstskikten — skattelättnaden kunde förbytas i någon skatteökning. Efterföljande räkneexempel klargör innebörden härav.

Det anförda är enklast att belysa för *kommunalbeskattningsdel*. Införandet av barnavdrag på 1 000 kr. för varje barn föranleder en genomsnittlig utdebiteringsökning av i runt tal 50 öre per skattekrona. För barnfamiljen innebär åtgärden en skattelättnad genom att viss del av den tidigare beskattningsbara inkomsten blir skattefri men samtidigt viss skattekärpning genom att den efter barnavdrag återstående beskattningsbara inkomsten belastas med högre utdebitering. Vad slutresultatet blir beror uppenbarligen på hur hög den beskattningsbara inkomsten är. Låt oss belysa med några exempel.

A, som har ett barn, har med nuvarande regler 10 000 kr. i beskattningsbar inkomst. Vid en utdebitering på 15 kr. per skattekrona blir kommunalskatten 1 500 kr. Efter införande av barnavdrag blir den beskattningsbara inkomsten 9 000 kr., som belastas med en utdebitering av 15: 50. Skatten blir då 1 395 kr., och A får alltså en skattelättnad på 105 kr.

På motsvarande sätt får man vid olika inkomster och antal barn de skatteförändringar som framgår av följande sammanställning.

Kommunalt beskattningsbar inkomst enl. nuv. regler, kr.	Nuv. skatt kr.	Skatteminskning (—) eller -ökning (+) i kr. vid nedanstående antal barn			
		1	2	3	4
10 000	1 500	— 105	— 260	— 415	— 570
20 000	3 000	— 55	— 210	— 365	— 520
30 000	4 500	— 5	— 160	— 315	— 470
40 000	6 000	+ 45	— 110	— 265	— 420
50 000	7 500	+ 95	— 60	— 215	— 370
100 000	15 000	+ 345	+ 190	+ 35	— 120

Förhållandet är inte lika entydigt vid *statsbeskattningen*. I det långa loppet måste emellertid införandet av barnavdrag kompenseras genom skattehöjning på annat område eller genom uteblivande av en annan skattesänkning. Antag att barnavdragen möjliggöres genom en höjning av uttagningsprocenten till 105, vilket ger det ungefärliga erforderliga inkomstillskottet. (I verkligheten är det självfallet icke alls givet att det blir fråga om någon skattehöjning, det kan lika väl stanna vid att en eljest möjlig skattesänkning icke kan genomföras.) Resultatet blir då följande.

Statligt beskattningsbar inkomst enl. nuv. regler, kr.	Nuv. skatt kr.	Skatteminskning (—) eller -ökning (+) i kr. vid nedanstående antal barn			
		1	2	3	4
10 000	1 000	— 55	— 160	— 265	— 370
20 000	3 200	— 155	— 470	— 785	— 1 100
30 000	7 000	— 49	— 448	— 847	— 1 246
40 000	11 300	+ 113	— 338	— 790	— 1 241
50 000	16 100	+ 301	— 203	— 707	— 1 211
100 000	42 500	+ 1 505	+ 886	+ 266	— 353

Resultaten blir som synes högst varierande. Detta beror främst på den nuvarande skatteskalans utformning med dess markerade puckel i progressionsskikten närmast ovan det proportionella bottenskiktet och som följd härav den snabba stegringen av marginals-katten. För 1-barnsfamiljen når — med angivna förutsättningar — lätt-naden sitt maximum vid en nuvarande beskattningsbar inkomst av 21 000 och utgör då 220 kr. Motsvarande tal är för 2-barnsfamiljen 22 000 och 600 kr., för 3-barnsfamiljen 33 000 och 940 kr. samt för 4-barnsfamiljen 34 000 och 1 370 kr.

Med stöd av vad här anförts förordar vi införande av barnavdrag vid beskattningen. I avvaktan på de förslag i förevarande avseende som under året kan komma från allmänna skatteberedningen vill vi begränsa yrkandet till ett avdrag på 1 000 kr. för ettvar av de två första barnen och till 1 500 för tredje och varje följande barn.

Ensam förälder åtnjuter nu en ortsavdragsförhöjning på 2 250 kr. oavsett antalet barn. Detta synes oss böra vara till fyllest så länge barnantalet inte överstiger två. För tredje och varje följande barn bör emellertid ensam förälder åtnjuta ytterligare ortsavdrag med samma belopp som äkta makar.

De barnfamiljer som saknar inkomster eller har ytterst obetydliga sådana kan självfallet ej tillgodogöra sig barnavdrag i full utsträckning. Detta gäller redan nu beträffande den ortsavdragsförhöjning som genomförts för ensam förälder. Förhållandet har även påtalats i riksdagen, som begärt en särskild utredning i syfte att komma till rätta med detta problem. Vi framlägger härnedan i utarbetad lagtext förslag till lösning av frågan. Förslaget innebär i princip att skattskyldig med barn, vilken helt eller delvis ej kan utnyttja den på barn belöpande ortsavdragsförhöjningen, skall

så att säga påföras negativ skatt för det ej utnyttjade beloppet. Tekniskt löses frågan så att den skattskyldige anses ha erlagt preliminär skatt med så stort belopp som kommunal och statlig inkomstskatt tillsammans skulle uppgå till för inkomst motsvarande den ej utnyttjade ortsavdragshöjningen.

I årets statsverksproposition föreslås en höjning av barnbidraget med 150 kr. per barn. Eftersom allmänna skatteberedningens förslag rörande bl. a. barnfamiljerna är avsedda att avlämnas redan under innevarande år, har vi inte för närvarande ansett oss böra förorda en gradering av bidraget till flerbarnsfamiljernas förmån. Vi har som framgår av det föregående i stället förordat en gradering av barnavdragen.

I och för sig anser vi det principiellt riktiga vara att barnbidragen, vilkas motivering till sin huvuddel ligger på det sociala området, differentieras med särskild hänsyn till flerbarnsfamiljerna, att de särskilda problem, som uppkommer vid det första barnets födelse, beaktas vid fastställandet av moderskapspenningens storlek samt att familjebeskattningen göres rättvisare genom införande av ortsavdrag för barn och i fortsättningen efter hand inriktas enligt konsumtionsenhetsprincipen. Ortsavdragens belopp bör vara indexreglerat. Dessa grundsatser bör enligt vår mening av allmänna skatteberedningen läggas till grund för dess förslag i förevarande hänseenden.

I efterföljande sammanställning gör vi en jämförelse med avseende å de förändringar för barnfamiljerna som inträffar å ena sidan enligt regeringens förslag, å andra sidan enligt vårt. Därvid har vi för regeringsförslaget även beaktat den skattehöjning som inträffar bl. a. för barnfamiljerna genom slopandet av avdragsrätten för folkpensionsavgiften. Vad vårt förslag ankommer är siffrorna uträknade med utgångspunkt från en nuvarande kommunalskatt å 16:50 per skattekrona, vilken vid ett införande av barnavdrag kan beräknas stiga till 17 kr. Vid skatteberäkningen har inga andra avdrag medtagits än för folkpensionsavgift och kommunalskatt.

Förbättringar för barnfamiljerna

Som synes av tabellen leder införandet av barnavdrag enligt våra förslag till ytterst väsentliga förbättringar för barnfamiljerna, särskilt för flerbarnsfamiljerna. Dessa finner vi väl motiverade.

Ett införande av barnavdrag enligt den ordning vi föreslagit kan för helt budgetår beräknas minska de statliga inkomsterna med 275 milj. kr. för helt budgetår.

Vi vill ytterligare understryka, att vårt här framlagda förslag är ett provisorium, så till vida att avdragsbeloppen icke motsvarar vad som synes oss motiverat. Med hänsyn härtill och till vad vi i övrigt anfört i motionen bör

Årsinkomst kr.	Enbarnsfamiljer		Tvåbarnsfamiljer	
	Enl. rege- ringen	Vårt förslag	Enl. rege- ringen	Vårt förslag
8 000	69	385	219	782
10 000	52	378	202	776
12 000	32	367	182	765
16 000	— 4	351	146	748
20 000	— 49	390	101	783
25 000	— 99	467	51	953
30 000	— 139	546	11	1 115
50 000	— 164	551	— 14	1 228
100 000	— 219	553	— 69	1 321
	Trebarnsfamiljer		Fyrbarnsfamiljer	
8 000	369	1 304	519	1 817
10 000	352	1 298	502	1 819
12 000	332	1 292	482	1 809
16 000	296	1 274	446	1 794
20 000	251	1 312	401	1 842
25 000	201	1 594	351	2 111
30 000	161	1 891	311	2 672
50 000	136	2 175	286	3 109
100 000	81	2 406	231	3 475

enligt vår mening denna motion överlämnas till allmänna skatteberedningen att beaktas vid fullgörandet av beredningens uppgift.

Åberopande det ovan anförda hemställes

att riksdagen måtte

A. antaga följande

1) *Förslag*

till

Lag om ändring av 48 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att 48 § 2 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) skall erhålla följande ändrade lydelse.

48 §.

2 mom. Skattskyldig fysisk — — — nedan sägs.

Skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken och icke haft hemmavarande barn under 16 år, åtnjuter kommunalt ortsavdrag med 4 500 kronor.

Har skattskyldig, som under beskattningsåret varit gift och levt tillsammans med andra maken, haft hemmavarande barn under 16 år, som icke haft 2 400 kronors inkomst, åtnjuter han ortsavdrag med dels 4 500 kronor, dels därutöver följande belopp för sådant barn, nämligen 1 000 kronor för ettvarvt av de två första barnen och 1 500 kronor för varje följande barn.

Gift skattskyldig, som under beskattningsåret icke levt tillsammans med andra maken, ävensom ogift skattskyldig (varmed jämställs änking, änka eller frånskild) åger, därest han haft ett eller två hemmavarande barn un-

der 16 år, som icke haft 2 400 kronors inkomst, åtnjuta kommunalt ortsavdrag med 4 500 kronor och, därest han haft ytterligare sådant barn, med 1 500 kronor för varje barn utöver två.

Annan skattskyldig än i andra, tredje eller fjärde stycket sägs (*ensamstående*) äger åtnjuta kommunalt ortsavdrag med 2 250 kronor.

Har skattskyldig — — — tiotal kronor.

Denna lag träder i kraft dagen efter det den utkommit av trycket i Svensk författningssamling, dock att äldre bestämmelser skola gälla i fråga om 1965 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1965 och tidigare år.

2) Förslag

till

Förordning om ändring av 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas, att 10 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt skall erhålla följande ändrade lydelse.

10 §.

1 mom. Statlig inkomstskatt — — — angivna grundbelopp.

För skattskyldig, som åtnjuter statligt ortsavdrag med belopp som beräknats med ledning av 48 § 2 mom. andra, tredje eller fjärde stycket kommunalskattelagen och som varit här i riket bosatt under hela eller någon del av beskattningsåret, utgör grundbeloppet:

när den — — — 65 % av återstoden.

För annan — — — 65 % av återstoden.

Ändå att — — — denna inkomstdel.

Med familjestiftelse — — — ekonomiska intressen.

Denna förordning träder i kraft dagen efter det den utkommit av trycket i Svensk författningssamling, dock att äldre bestämmelser skola gälla i fråga om 1965 års taxering samt i fråga om eftertaxering för år 1965 och tidigare år.

3) Förslag

till

Förordning angående skatteberäkning för barnfamiljer i vissa fall

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Skattskyldig, som icke kan mot sin taxerade inkomst enligt kommunalskattelagen eller förordningen om statlig inkomstskatt helt utnyttja ortsavdrag enligt 48 § 2 mom. tredje eller fjärde stycket kommunalskattelagen, skall anses ha inbetalt preliminärskatt enligt uppbördsförordningen enligt vad nedan sägs.

2 §.

Det icke utnyttjade ortsavdraget, beräknat enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomstskatt var för sig, må högst uppgå till vad som överstiger för skattskyldig, som avses i tredje stycket av 48 § 2 mom. kommunalskattelagen, 4 500 kronor och för skattskyldig, som avses i fjärde stycket samma lagrum, 2 250 kronor.

3 §.

Å sålunda erhållna belopp för icke utnyttjade ortsavdrag beräknas skatt såsom om dessa belopp utgjort beskattningsbar inkomst enligt kommunalskattelagen respektive enligt förordningen om statlig inkomstskatt, varefter den sammanlagda beräknade skatten behandlas som preliminärskatt enligt 1 §.

4 §.

Närmare bestämmelser rörande tillämpningen av denna förordning utfärdas av Konungen.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1965.

B. under uttalande av sin anslutning till vad i motionen anförts beträffande grunderna för familjebeskattningen och familjestödet, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att förevarande motion måtte överlämnas till allmänna skatteberedningen att beaktas vid fullgörandet av beredningens uppdrag.

Stockholm den 26 januari 1964

Gunnar Heckscher

Gösta Bohman

Leif Cassel

Rolf Eliasson

Nils G. Fröding

Tage Magnusson

i Moholm

i Borås

Eric Nilsson

Karin Wetterström

i Svalöv